

jama na hribu Pardikovini. Za mnoge od njih domneva avtor, da so služile kot stanovanje neolitskemu ali pa poznejšemu človeku. Nekatere teh jam so bile tudi že razkopavane bodisi slučajno, bodisi v želji po odkritju zaklada. Le redke med njimi pa so do sedaj nudile tudi oprijemljive arheološke artefakte.

Poročilo, ki ga je napisal avtor o svojih raziskovanjih na otoku Hvaru, je toliko bolj zanimivo, ker doslej še nimamo sistematično objavljenega dragocenega gradiva iz Grapčeve spilje, ki pa bo, upajmo, tudi kmalu dokončano.

J. Korošec

Milutin M. Garašanin: *Venera iz Starčeva* (Naučni zbornik Matice Srpske, sveska I, 1950, Serija društvenih nauka, str. 267—272, 2 slike v tekstu).

Prazgodovinsko slikano statueto, najdemo na lokaliteti »Grad« pri Starčevu, ki je bila prvikrat objavljena v Moravskem arheološkem Glasniku 1956, sedaj ponovno objavlja avtor v zgornjem članku. Doslej so bila mnenja o tej statueti deljena. Avtor sam je sodil, kakor omenja v članku, da je statueta mnogo kasnejša in da je v zvezi s skupino tako imenovanega kličevaškega idola. Statueta je namreč v svojem spodnjem delu fragmentirana, tako da je sprednji del popolnoma odbit. Rekonstruirana pa je bila tako, da je bil tudi sprednji del kakor zadnji zvončasto predstavljen, kar pa v podani risbi prve objave ni bilo naznačeno. Avtor skuša sedaj izvesti drugo rekonstrukcijo na temelju statuete, najdene v Tepe Gavra v Mezopotamiji, katere podobo tudi objavlja. Ta statueta predstavlja namreč obliko sedeče ali pa čepeče figure. Podobno, sodi sedaj avtor, je morala biti izdelana tudi starčevaška figura, katero v zvezi z vsemi raznimi momenti časovno in kulturno uvršča v kōrös ali v starčevaško kulturno skupino.

Dvomim, da bi mogla biti kakršna koli direktna ali indirektna zveza med statueto iz Tepe Gavra in podobnimi iz Mezopotamije ter starčevaško, pa naj bo podobnost še tako velika. Tudi avtor ne more raztolmačiti te zveze in pušča to vprašanje odprto. Misli pač, da predstavlja starčevaška statueta člen v nepretrgani zvezi, ki povezujejo neolit Balkana in Jugoslavije s Prednjo Azijo. Zdi se mi, da so takšni sklepi nekoliko predrzni, četudi bi si to razlagali tako, da je v celem neolitskem kompleksu Jugovzhodna Evropa in Prednja Azija predstavljala etnično in kulturno sorodnost, katere korenine bi bilo treba iskati v mezolitu, kakor misli avtor. Bolj verjetno bi se mi zdelo, da je takšna kulturna sorodnost nastala iz družbeno razvojnih, ekonomskih, geografskih, klimatskih in vseh drugih vzrokov, ki bi prišli v poštev. Zato pa ne morem videti kekega vpliva, oziroma medsebojne povezave, ki naj bi bila pogojena s kakršnim koli stikom. Moram pa priznati upravičenost nove razlage starčevaške statuete, seveda v kolikor je avtorjevo naziranje v tem pogledu pravilno. Statuet v sedečem položaju imamo tudi v jugoslovanskem neolitu dovolj. Avtorjevega mnenja pa na podlagi fotografije ni mogoče preveriti, ker je slika popolnoma neuporabna (zaradi slabega papirja in tiska), tako da ni razločiti niti njenih obrisov.

Toda že moment, da je sprednj del statuete fragmentiran in nato dopolnjen, zavrača tudi dosedanje naziranje, da je bila namreč statueta v svojem spodnjem delu izdelana zvončasto. S tem pa seveda odpade tudi njena povezava s statuetami tipa ključevkega idola.

J. Korošec

Zdenko Vinski: *Starohrvatske naušnice u Arheološkom muzeju u Zagrebu* (Starohrvatska prosvjeta, III. serija, svezak I, Zagreb 1949, str. 22—37, tab. I.—IX.).

Ena od značilnosti nakita dalmatinsko-hrvatske kulturne skupine je izredna priljubljenost uhanov z jagodami. Že Karaman je v svojih delih in razpravah vedno poudarjal uhane te vrste. Da bi deloma izpopolnil, deloma pa seznanil znanstvene kroge z novimi uhani te vrste, je avtor zbral in objavil v zgornji razpravi gradivo, ki je v Arheološkem muzeju v Zagrebu. Pri tem se ni držal le okvira dalmatinske kulturne skupine, temveč je vzel v poštev tudi identično in sorodno gradivo, ki se je našlo izven ožjih meja te skupine. Pri svoji obravnavi je pa izpustil druge vrste nakita, kot so obsečni obročki in podobni predmeti, prav tako pa tudi vse lite objekte. Cilj mu je bil le, da poda sliko razširjenosti uhanov z jagodami, ki so izdelani v tehniki tolčenja in filigrana in so shranjeni v Arheološkem muzeju v Zagrebu.

Po opisu objektov podaja avtor tudi nekaj sklepov. Tako deli uhane z jagodami tipološko na 4 tipe, predvsem po številu jagod. Pri tehnični izdelavi filigrana razlikuje avtor dve skupini, od katerih je ena vrsta aplicirana na podlago, druga pa ima predmet izdelan v filigranu brez podlage. Glede na datacijo in tudi glede na večino sklepov se avtor popolnoma sklada z naziranjem Lj. Karamana, včasih z manjšimi razlikami. Uhane, ki jih je objavil, datira avtor v glavnem v IX. in X. stoletje, medtem ko pripadajo nekateri tudi kasnejšemu času vse do XV. stoletja. Avtor meni, da so nastali takšni uhani pod bizantinskim vplivom.

Na temelju vseh svojih preudarkov avtor sklepa tudi, da bo potrebno izpopolniti Karamanovo tezo in da takšni uhani niso bili le na prostoru med Zrmanjo in Cetino doma, temveč tudi izven teh meja. V dodatku navaja avtor nekatere tuje in zgodnejše uhane, kakor one iz Teb v Grčiji, Italiji, Kyme v Mali Aziji in Tarrosu v Sardiniji. Ti so različno datirani od VII.—VI. stoletja pred n. e., pa do I. stoletja n. e. Tako dajejo končno ti uhani avtorju novo pobudo, da izvor uhanov z jagodami, ki so jih uporabljali Slovani, ne vidi več v Bizancu, temveč v antičnem zlatarstvu.

Popolnoma upravičeno je mnenje avtorjevo, da so obstojali podobni uhani že davno pred n. e., vendar moramo tu razlikovati dva momenta: izvor takih uhanov sploh in pa izvor, od koder so jih Slovani mogli sprejeti. Za nas je trenutno mnogo pomembnejše drugo vprašanje. Tukaj pa prihajata bolj v poštev Bizanc ali Orient. Direktne prenosa iz antike k Slovanom že zaradi velike časovne razlike nikakor ne moremo pričakovati. Že v črnomorski zlatarski industriji ob selitvi narodov takšni uhani povsem manjkajo. Znani pa niso niti v martinovski kulturni skupini. Seveda bi pa slika bila povsem drugačna, ako bi bilo mogoče ustvariti neko časovno